

על, אהבה זרה

הרומן החדש של אשר כרש

במוכן עמוס אחד, לפחות, נשתנה הלך-הרוח ברומן זה מהלך-הרוח, העור טה את כללות יצירתו של אשר כרש, בספורי הארזים והקצרים יחד: הטון האלגי, זרזי האיסוס הקורנים, שהוא אולי הסממן החריף ביותר בפיטום בשמו האיש-היצירתי, אינו רוחש בספר הזה, אינו מתנבא בתוך הרב רים ומאחוריהם. האלגיות הברשית, זו המצניעה לכת, התודות לנופיי-חיים נושיים-גשמיים דוקא ונוטלת מהם את כתיבתם המציאותית, את ודאיותם הממשית, בה בשעה שלמראית העין אין היוצר אלא נתון-נתון להסתכלות מאוהבת בממש עשירי-הפרטים, הדי-המסתורין הלוח, המקונן במחבואי היש, כפי שהוא משתקף באספקלריה המלוטשה שלו, קנחיל את מקומו בסיד פאר זה לשקיפות שבהסתכלות לשמה, לצלילות שבראיה, שבוכה מעין קבלת עול החיים כפי שהם ללא חרדה בלשתי בפני הטבעית שבתוכם הגנוז. גם הסיי טוצציות המנוגנות שבספר גם הדמויות הרבות והשונות שבו, אלה העומדות לפניך חיות וערות ואמתיות למנע עמו הברוך, ואפילו חופעתן אינה אלא היפעת עראי, פשטן פשט ושוכל הרמו והסוד אינו נגד אחריהן. עצם העלילה, זו פרשת האהבה בין פרץ לבין פרניה ה"נכריה", אהבה גלויה וראובה כאחת, לבאורה פותחת בפני המספר אותם שבילים ענוגים ועקובים מדם, הנחירים לו כל כך בסוד הנמנע שבתנויה, בנעי גועי האדם האמללים על יציקת רגשו תיו לתוך צורות-יש, התומקות תמיד מן היד, בעודה נשלחת אליהן. חוצי העלילה, השניים במעלה, כגון אהבתה של אלקי לפרץ ונפתגלו הרגשות בין קובקי ואחיו ובין קובקי לדובריש, אף הם לבאורה ענינים ברשיים טפאסיים, המאפשרים לו את הנגינה החשאית, הסהרורית במקצת, על נימיר-בנורו הדי קות ביותר. ואף על פי כן, דומה, רצה היוצר הפעם לשכונה את חידת-החיים, המרגה אותו כל כך כשאר יצירתו, את סוד האדם שכל עצמו כמיהה ואיי-בטחון נעלם בכוחו להלביש את במיהתו לכאש של ממש, רצה לעצום עינו פעם אחת מראות בענות האנושית הערבה, שבולה רפיות-פנים שבתוסן-הויץ, ומקרים ומי אורעות ונופיי-חיים ניתנים הפעם כמעט כקחשופם המוכן ללא מאמץ לעטוף אותם את משים המזדהר, המרתית כלאי-הלבנת.

מציאות כפשוטה, כאילו שאף המי ספר לנה הפעם מן הפעותים המדומי דמים, הרוטטים בחלל היש המוצק. ולא שהכתיבה אידיולית היא, שמתחז החיים, שלנה וסורת-רוח שבעולם הזה ואדם בא על שכרו, אטנם סופו של הרומן "בריא" הוא למראית-עין: פרץ הרי "ניצל" מסכנת אהבתו ה"זרה", המתנפלת לפי תפיסת הרבים, להעי

בירו על דעתו ועל דעת קונו, לעקרו מסביבתו היהודית המסורתית, והוא נשאר נאמן מפילא לסביבתו ולמורשת הדורות שבה, זו שהוא נושאה בתוכו בפשטות מרובה כל כך, ללא קול ענוח נבגרה, בלי דעת כמעט שהוא נושאה בתוכו. אבל מצד זה דוקא הרי התפת תחת-הענינים הצנועה, הטבעית, הרחי קה מן הרעש, כילה ברוח ברש מאן. והעיקר, שגם כאן אין לדבר על סוף טוב, אירילי: גם כאן אהבתו של הגי בור אינה מתקיימת והרגש החי, המעיד רה, אינו בא על שכרו, כדרכו אצל ברש תמיד. אידיוליות אין ברומן, כדרך שלעולם אינך מוצא איתה אצל המי ספר הזה: אהבתו ליש הבריא, הרשן כמעט, דאובה היא בתוך תוכה אף כאן. אלא שלידי אלגיות אין דאבה זו מגיעה הפעם: בכל הסער העציר שברגשותיו של פרץ, (וברגשותיהן של שאר הנפשות לא כל שכן), לעולם אינך חש בהם את האיסוס הענוגה, הלופפת את כתיבתו של ברש, המתנגנת ועולה מתוכה, כל אימת שהוא עומד בפני חידה זו שבתנויה האנושית, המתעררת מתוכה ובה. אותה ליריות מהורה, המחלקת גם בפרסי הרומן הזה, אינה עוטה את מעטה התנה הברשית, שהוא תורמה שלא מדעת לרוב רובם של יצירי-רוחו. כאילו הסתלק ברש הפעם מן הסובייקטיביות שלו עצמו וניסה לראות את האדם, כפי שהאדם רואה את עצמו רוב ימיו ושעותיו — לא באספקלריה של המשורר ולא בתוך אותם רגעים נרדים בחיי אדם, שבהם הוא רואה את עצמו כראות אותו המי שורר. יריעה רחבה של חיי בית מישר ראל, חיי יום ויום וחיי שבת וחג ומר עד, ובתוך היריעה רפת-הגונים נרד מים חיי אדם-אוהב גלויים, מוכנים ולוא גם ננועיר-עצבון. דומה: העיקר הפעם — ההבנה, האמונה, הנדירה אצל ברש, כי ניתנו חיי-האדם להיות מוכנים כמות שהם ללא הפש מהופש במוציאיהם ומבואיהם האפלים. אפילו תיאוריה-טבע, שבולם ברומן זה כביציר רתו של ברש כולה מלאכת-מחשבת דקה מן הדקה, עד שהם מתמוגים כדרכם אצלו באתמוספירה הכללית של הענינים הפנימיים וההיצוניים, כאילו ניטל משהו מן האפליז, מן המסתורי שבהם: הגלוי מרובה על השיי בדמוגים. הגלוי מושל בכפה ברומן הזה, כאילו שאף המספר לנוח פעם מן המכועת שבעולם ובא אל המנוחה.

לפיכך, כמדומה, אתה מוצא שדוקא בספר זה מתגלות תכונותיו של ברש כמספר נרידא בבחירות יתירה, בקצב פרנין כל כך, עד שביון שפתחת את הספר שוב אינך מניחו פידך מבלי שתגמרהו בבת אחת. לא לעתים רחוקות תמה אדם בשעת קריאה ביצירתו של ברש בכלל, מה כוח שבה כובש

אותו בעיקר — אם כוח החזון הפיזי שבה, זה השולל את חכמת-החיים הצי לילה, ההולכת לכמה דרכה, או כוח הספור שבה, השוכח את יסוד האימה בפני הנעלם, הגנוז באשיות-היש החסוד גות, וכונה את עולם-האדם באנך, באמת-מידה מדויקת, וללא הפרזה, ללא משוא-פנים כלפי הגות-רוחו של המחבר עצמו. ואילו בספר זה כאילו נתפרק ברש ממשא חיוו הסובייקטיביים, מעומס הפיוט האלגי שבו, והוא מפליאד בכוח-המספר שבו על אחת שבע חידות אובייקטיביות זו שבברש המספר מת גלית כאן גם בארדיכלות שפקונצפציה וביצועה, גם כעצם היכולת הרבה לעניין בספורי-הדברים כשהוא לעצמו, להצמיא מעמד לעמוד לקראת הכאות ולרוות את הצמאון מעמד לעמוד. לבאורה, אותן התכונות, הידועות לקורא משאר ספוריו: כוח הבחנתו בכל נפש מנפשי תיו לפי טיבה ומהותה, כוחו זה להעי מיד את גבוריו, ואפילו השניים והשליי שיים במעלה, מוגמרים ואמתיים מיד

להופעתם; הבחנתו המדויקת כמלים המוחשיות, הבריאות, שבהן הוא נותן את הרפואה הנדונה ואת מצב-הרוח; התאמת הנפור לסביבתו בכל רגע ורגע, הן סביבת החברה, הן סביבת הטבע, כפי שנו מתגלית כתיאור-נופו המפליי אים; צירופי המאורעות הפנימיים והתיצוניים לשם השלמה ביניהם, לשם העצמתם ההדרית, או לשם הטעמת הסתירה שביניהם. ואף על פי כן מרגיש אתה, אם גם אינך עשוי להוכיח את הרגשתך בעליל, כי בספר זה דוקא מתד בלטות תכונות אלה שבמספר מובהק ביותר עוו. הרגשה נאמנה היא, אם הגי יונית היא ואם לא, כי החר ברש הפעם להיות מספר בלבד והצלית. אינך מסד פיק להרהר אהיו ההבדלים שבין רוח הספור הזה לבין רוחה של יצירתו בכלי לותה, כל עוד אתה שקוע בסריאה רווח וצמאה זו, וכיון שגמרת לקרוא מתגלה לך, כי אכן ספור גנוי לתפי ארה קראת הפעם.

7. אבה